

К. В. МУРАВЬОВ
І. А. МУРАВЬОВА

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ МИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

К. В. МУРАВЬОВ
І. А. МУРАВЬОВА

**ОСОБЛИВОСТІ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ
СУБ'ЄКТІВ МИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН**

Монографія

Київ
2023

УДК 342.951:339.543](477:100)(02)

М91

Рецензенти:

В. О. Заросило, д-р юрид. наук, проф., завідувач кафедри правохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права ім. князя Володимира Великого МАУП

В. П. Босий, д-р юрид. наук, заступник голови Господарського суду міста Києва

О. О. Воронятніков, д-р юрид. наук, головний інспектор відділу протоколу управління міжнародних відносин Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України

О. І. Добрянський, канд. юрид. наук, начальник відділу митного оформлення Київської митниці Державної митної служби України

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 2 від 01.03.23)

Муравйов К. В., Муравйова І. А.

М91

Особливості адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин : монографія. Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023. 204 с.

ISBN 978-617-02-0378-6

Визначено зміст адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин, сформульовано поняття та їх класифікацію, розкрито сутність та особливості адміністративно-правового статусу, розглянуто адміністративно-правові основи діяльності, окреслено структуру адміністративно-правового статусу.

Схарактеризовано правосуб'єктність як передумову виникнення адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин, з'ясовано сутність їхніх прав та обов'язків як структурного елемента адміністративно-правового статусу, скориговано поняття та систему юридичних гарантій діяльності як державних, так і недержавних суб'єктів митних правовідносин.

Узагальнено зарубіжний досвід правового регулювання діяльності суб'єктів митних правовідносин та можливості його використання в Україні.

Для науковців, викладачів, практичних працівників, а також всіх, хто цікавиться зазначеними питаннями.

УДК 342.951:339.543](477:100)(02)

© К. В. Муравйов,

І. А. Муравйова, 2023

© Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023

ISBN 978-617-02-0378-6

ЗМІСТ

Передмова	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ МИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН	12
1.1. Поняття та класифікація суб'єктів митних правовідносин	12
1.2. Сутність та особливості адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин	31
1.3. Правові основи діяльності суб'єктів митних правовідносин та місце серед них адміністративного законодавства	47
1.4. Структура адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин	58
Висновки до розділу 1	71
Розділ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ЕЛЕМЕНТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ МИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН	76
2.1. Правосуб'єктність як передумова виникнення адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин	76
2.2. Сутність прав та обов'язків як структурних елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин	83
2.3. Поняття та види юридичної відповідальності суб'єктів митних правовідносин	101
2.4. Юридичні гарантії діяльності суб'єктів митних правовідносин	118
Висновки до розділу 2	132

Розділ 3. ОПТИМІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ МИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН	138
3.1. Зарубіжний досвід правового регулювання діяльності суб'єктів митних правовідносин та можливості його використання в Україні	138
3.2. Напрямки удосконалення адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин	156
Висновки до розділу 3	166
Післямова	169
Список використаних джерел	175

ПЕРЕДМОВА

Україною взято курс на розбудову соціальної та правової держави, реформування публічних інституцій відповідно до вимог Європейського Союзу. У контексті цього особливої уваги набувають питання приведення організації функціонування публічної влади до міжнародних стандартів в усіх сферах суспільного життя, зокрема у сфері державної митної справи. Значне збільшення товарообігу між Україною та іншими державами, активізація міжнародної торгівлі призвели до використання потенційно неправомірних схем і технологій переміщення товарів та інших предметів через митний кордон України, що обумовлює удосконалення системи митних правовідносин.

Крім того, недосконалість механізму адміністративно-правового регулювання суб'єктів митних правовідносин створює проблеми щодо забезпечення функціонування сфери митних правовідносин як на національному, так і на міжнародному рівнях. Зокрема, наслідком вжитих митницями організаційно-практичних заходів упродовж 6 місяців 2018 року є 22 447 порушень митних правил із вартістю предметів правопорушень на суму понад 986 млн грн, судами натомість винесено рішення про накладення стягнень у вигляді штрафу та конфіскації на суму 209,68 млн грн.

Без належного адміністративно-правового регулювання діяльності суб'єктів митних правовідносин неможливо ефективно розвивати основні складові вітчизняної економіки. Удосконалення правових засад діяльності суб'єктів митних правовідносин безумовно сприятиме посиленню зовнішньоекономічної діяльності України, забезпеченню прав та законних інтересів як юридичних, так і фізичних осіб під час перетину митного кордону з одночасним вжиттям заходів щодо забезпечення національної, фінансово-економічної безпеки України, а також окремих суб'єктів. Так, у 2018 році органи доходів і

зборів забезпечили надходження до Зведеного бюджету України у розмірі 999,1 млрд грн, з них з митних платежів до загального фонду державного бюджету надійшло 338,8 млрд грн.

Різноманіття особливостей адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин обумовлено його регулюванням значною кількістю нормативно-правових актів та правовим становищем будь-кого із суб'єктів. Кожен з органів публічної влади у межах своєї компетенції наділений правом видавати нормативні документи у сфері митної справи, зовнішньоекономічної діяльності, надавати дозволи на проведення зовнішньоторговельних операцій тощо. Так, станом на вересень 2019 року в Україні 6 330 підприємствам надано дозвіл на провадження митної брокерської діяльності, 279 підприємствам надано дозвіл на відкриття та експлуатацію митного складу, а 50 підприємствам надано дозвіл на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі. Наслідком реформування органів, що реалізують державну митну політику, стало прийняття Постанови Кабінету міністрів України від 2 жовтня 2019 року № 858 “Про утворення територіальних органів Державної митної служби”, якою скорочено кількість регіональних митниць в Україні з 26 до 16.

Проблемами забезпечення митного правопорядку, а також питаннями здійснення митного регулювання та митного контролю займалися такі вчені-правники, як: С. О. Алексєєв, О. М. Бандурка, В. О. Басс, В. М. Бойко, Б. М. Габрічідзе, В. Г. Драганов, Ю. М. Дьомін, О. Б. Єгоров, Ф. Л. Жорін, А. Б. Калюта, О. В. Кіян, В. К. Колпаков, Т. В. Корнєва, Т. В. Курило, В. І. Литвиненко, В. П. Науменко, О. П. Ноздрачов, Ю. В. Оніщик, А. В. Павлов, П. В. Пашко, Д. В. Приймаченко, В. В. Прокопенко, Н. В. Прусакова, В. В. Романенко, С. С. Терещенко, В. О. Тімашов, О. В. Тодошак, Т. М. Трошкіна, О. Г. Чернявський, Р. Б. Шишка, М. Г. Шульга та ін.

Окремі аспекти адміністративно-правового регулювання діяльності суб'єктів митних правовідносин були втілені у працях таких науковців, як: М. І. Ануфрієв, О. О. Бандурка, І. Г. Бережнюк, І. Л. Бородін, К. І. Бриль, В. Г. Гриценко,

В. Л. Грохольський, С. В. Діденко, Є. В. Додін, Л. М. Дорофєєва, В. О. Заросило, О. М. Капля, С. В. Ківалов, Б. А. Кормич, А. Т. Комзюк, М. Н. Курко, М. П. Кучерявенко, С. О. Лисенко, А. В. Мазур, О. А. Музика-Стефанчук, В. Я. Настюк, А. Ю. Нашинець-Наумова, А. І. Педешко, А. М. Подоляка, К. К. Сандровський, В. В. Сидоренко, М. І. Смокович, Г. В. Соломенко, О. Д. Терещук, В. С. Цимбалюк, В. В. Ченцов, В. В. Чумак та ін.

Однак проблеми адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин, його теоретичні та практичні аспекти розкрито науковцями фрагментарно.

У зв'язку з цим виникла об'єктивна необхідність комплексного дослідження адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин, що містить в собі такі елементи, як: визначення сутності категорії “суб'єкти митних правовідносин”, класифікація, принципи діяльності, юридичні гарантії, відповідальність, взаємодія з іншими державними органами, удосконалення організаційно-правового й адміністративно-процесуального механізму діяльності тощо.

Мета монографії полягає в тому, щоб на підставі вивчення норм національного законодавства, міжнародних нормативно-правових актів, теоретичних і науково-прикладних досліджень визначити сутність та зміст адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин, виявити недоліки законодавчого регулювання та запропонувати науково обґрунтовані пропозиції й рекомендації щодо його удосконалення.

Для реалізації зазначеної мети необхідно:

- визначити поняття та класифікацію суб'єктів митних правовідносин;
- розкрити сутність та особливості адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин;
- розглянути правові основи діяльності суб'єктів митних правовідносин та місце серед них адміністративного законодавства;
- визначити структуру адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин;

- схарактеризувати правосуб'єктність як передумову виникнення адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин;
- з'ясувати сутність прав та обов'язків як структурного елемента адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин;
- визначити поняття та види юридичної відповідальності суб'єктів митних правовідносин;
- розкрити юридичні гарантії діяльності суб'єктів митних правовідносин;
- узагальнити зарубіжний досвід правового регулювання діяльності суб'єктів митних правовідносин та перспективи його використання в Україні;
- розробити пропозиції щодо удосконалення адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин.

У процесі дослідження використано раціональну сукупність методів наукового пізнання, а саме: комплексно застосовано системно-структурний, діалектичний, порівняльно-правовий, логіко-семантичний, логіко-юридичний, формально-логічний методи та метод компаративного аналізу.

За основу дослідження взято системно-структурний метод пізнання, оскільки останній уможливив зосередження уваги на структурі адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин. Діалектичний метод пізнання дав змогу розглянути адміністративно-правовий статус суб'єктів митних правовідносин як соціально-правове явище загалом, простежити його розвиток та сформулювати напрями його оптимізації в майбутньому. За допомогою порівняльно-правового методу досягнуто істотних результатів щодо визначення особливостей адміністративно-правового статусу суб'єктів митних правовідносин, його характеристики та змісту. Логіко-семантичний метод використано при тлумаченні окремих положень нормативно-правових актів щодо функцій, повноважень та обов'язків різних суб'єктів митних правовідносин, логіко-юридичний — при вивченні законів і підзаконних нормативно-

правових актів, якими регламентуються функції, права й обов'язки суб'єктів митних правовідносин, розробленні пропозицій з удосконалення чинного законодавства. Формально-логічний метод наукового пізнання застосовано при формулюванні визначень понять, побудові наукових класифікацій, обґрунтуванні висновків і пропозицій.

Нормативною та емпіричною базою монографії слугували норми Конституції України, Податкового та Митного кодексів України, законів України, підзаконних нормативно-правових актів, міжнародних нормативно-правових актів, нормативно-правових актів зарубіжних країн, що закріплюють адміністративно-правовий статус суб'єктів митних правовідносин.

У нашому дослідженні вперше надано визначення митним правовідносинам як категорії правовідносин, що виникають, розвиваються та припиняються на підставі реальних або потенційних юридичних фактів, з приводу переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, учасники яких мають відповідні суб'єктивні права та кореспондуючі їм юридичні обов'язки, що закріплені в нормах адміністративного права. Також сформульовано поняття суб'єкта митних правовідносин: це фізична або юридична особа приватного або публічного права, яка потенційно або реально може виступати учасником митних правовідносин, наділена певним обсягом правосуб'єктності, що визначає його адміністративно-правовий статус.

Обґрунтовано та запропоновано затвердити такі критерії до підприємства для надання статусу уповноваженого економічного оператора: 1) для сертифіката спрощення митних процедур: дотримання положень чинного законодавства України, зокрема у сфері здійснення митної справи; платоспроможність підприємства; відсутність заборгованостей по підприємству, відповідно до податкового законодавства; задовільна система обліку товарів та транспортних засобів та звітності комерційної та транспортної документації; забезпечення стандартів компетенції або професійної кваліфікації посадових осіб підприємства; 2) для сертифіката щодо надійності та безпеки: до-

тримання стандартів безпеки та надійності; дотримання положень чинного законодавства України, зокрема у сфері здійснення митної справи; платоспроможність підприємства; відсутність заборгованостей по підприємству відповідно до податкового законодавства; 3) для сертифіката на спрощення митних процедур та щодо надійності і безпеки — всі зазначені критерії. Аргументовано внесення змін до ч. 1 ст. 12 “Уповноважений економічний оператор” Глави 2 Митного кодексу України та запропоновано викласти її в такій редакції: “Уповноважений економічний оператор — це фізична або юридична особа, яка користується спеціальними спрощеннями, та бізнес якої пов’язаний із дотриманням норм митного та податкового законодавства держави”.

У монографії запропоновано затвердити Положення про діяльність митних брокерів, що сприятиме ефективній реалізації останніми своєї діяльності, забезпечуватиме ефективну реалізацію державної митної політики та сприятиме формуванню авторитету інституту митних брокерів. Запропоновано розробити та прийняти Закон України “Про митні експертизи”, що визначав би порядок проведення митних експертиз, порядок взяття проб для проведення експертиз, уповноважених суб’єктів на їх здійснення, вимоги до осіб-експертів та порядок їх залучення.

Також удосконалено: сутність правового регулювання суб’єктів митних правовідносин, що являє собою сукупність ієрархічно визначених нормативно-правових актів, якими визначено порядок створення, діяльності та функціонування суб’єктів митних правовідносин, порядок дій та особливості здійснення окремих дій та процедур з метою організації та безпосереднього здійснення переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України; структуру адміністративно-правового статусу суб’єктів митних правовідносин, яку схарактеризовано як закріплену у нормах адміністративного права сукупність елементів, що перебувають між собою у постійному (нерозривному) взаємозв’язку; ознаки юридичних гарантій суб’єктів митних правовідносин, що не є вичерпними